

A RÉGI JÓ PEST

A RENDŐRSÉG RÉGI JELENTÉSEIBEN

(21)

VÉRES INSTALLÁCIÓ DEBRECENBEN

1906 január 2-án Kovács Gusztáv, az újonnan kinevezett debreceni főispán, megérkezett Debrecenbe. A feldühödött tömeg az új főispánt véresre verte. Halottaskocsira tették és ütlegek, szidalmak közepette kocsikáztatták végig a városon. Kovács Gusztáv súlyos sérüléseket szenvedett. Még az éjszaka folyamán visszautazott Budapestre és bejelentette lemondását.

A debreceni események nagy hatást váltottak ki az egész országban. Első pillanatban mindenki megdöbbenés és attól tartottak, hogy erre a válasz a statárium lesz és az egész országban katonaság fogja letörni az ellenzéki mozgalmat. Ferenc József azonban még mindig nem engedte meg a nyílt erőszakot. A kormány január 5-án kormánybiztossá nevezte ki Boda Dezső dr. budapesti államrendőrségi tanácsost és Debrecenbe küldte rendet csinálni.

Fazekas Ágostont, Pest megye főjegyzőjét, a büntető járásbíró két hónapi fogságra és hivatalvesztésre ítélte, mert a főispán meghívóinak szétküldését megtagadta. Fazekas elítéltetése miatt ismét nagy volt az elkeseredés.

Debrecenben Boda Dezső igen tapintatosan viselkedett. Lecsillapította a még mindig háborgó kedélyeket és bizalmasan tudatta a debrecenieikkel, hogy küldetését nem erőszakosságok elkövetésében látja, hanem a város érdekében, csak a nyugalom fenntartására törekszik. Boda ezért igen népszerű is lett Debrecenben.

SIKERTELEN BÉKETÁRGYALÁSOK

Január 8-án Pest vármegye közgyűlésén Lassberg gróf akart elnökölni. Rendőri és katonai csapatok segítségével vonult be a megyeházára, de olyan botrány tört ki, hogy az elnöklés meghiúsult. A törvényhatóság tagjai átvonultak a Saskörbe és ott tartottak gyűlést. Január 15-én a legnagyobb viharok közepette Wekerle Sándor kísérletet tett a békére és átmeneti kormányt hozott javaslatba. Wekerle békéltető kísérlete azonban úgy Bécsben, mint Budapesten megbukott. A kormány megkezdte a katonaság felhasználását, csendőri, biztonsági és nyomozó szolgálatra. Andrássy Gyula gróf kísérletezik a békével. Bécsben hosszasan tárgyalt a királlyal, majd Budapesten a pártvezérekkel, azonban ezek a tárgyalások is sikertelenek maradtak.

Február közepén nyilvánosságra került, hogy a kormánynak az a terve, hogy az országgyűlést feloszlatja és az új választásokat

nem tüzi ki. Hosszu gondolkodás után a király is hozzájárult a kormány tervéhez és a miniszterelnök felszólította a képviselőház és főrendiház elnökeit, hogy február 19-ére hívjanak össze ülést a királyi kézirat kihirdetése céljából.

Február 16-án Márkus József, a főváros főpolgármestere, beadta lemondását, Halmos János polgármester nyugdíjaztatását kérte. Ugyanaznap Rudnay Béla főkapitányt a király Budapest székesfőváros és Pest vármegye királyi biztosává nevezte ki.

FEGYVERREL OSZLATJÁK FEL A KÉPVISELŐHÁZAT

Február 18-án Nyiry Sándor altábornagyot, a székesfehérvári honvédkerület parancsnokát, királyi biztossá nevezték ki és utasították a magyar országgyűlés feloszlatására.

Február 19-én, a képviselőház ülésének napján, kora hajnalban a parlament környékét katonai kordon vette körül. Gyalogos csapatok, huszárcsapatok helyezkedtek el a parlament környékén és csak szigorú igazoltatás után eresztették keresztül a képviselőket a kordonon. A képviselőház folyosóin többszáz rendőr állott készenlétben.

FELBONTATLANUL KÜLDIK VISSZA A KIRÁLYI KÉZIRATOT

A képviselőházban izzó, forrongó hangulatban gyülekeztek a képviselők. Az elnök Justh Gyula, beteg volt, helyette Rakovszky István alelnök nyitotta meg az ülést és tiltakozott a képviselőház környékének fegyveres hatalommal való megszállása ellen. A képviselőház arra az álláspontra helyezkedett, hogy teljhatalmu királyi biztost a magyar közjog nem ismer. Nyiry altábornagy adjutánsa belépett az ülésterembe és átnyújtotta Rakovszky Istvánnak a királyi kéziratot. Rakovszky energikusan kijelentette, hogy a feloszlatást elrendelő királyi kéziratot nem olvastatja fel, hanem a boricéket felbontatlanul visszajuttatja Nyiry altábornagyhoz. A képviselőház ezután egyhangúlag határozatot hozott, melyben tiltakozott a parlament szuverenitásának megsértése ellen, kijelentette, hogy az országgyűlés nincsen feloszlatva és február 21-én ismét ülést tartanak.

A történelmi nevezetességű ülésen a képviselőház karzatai is zsufolva voltak. Az ülés berekesztése után Rakovszky István elhagyta az elnöki széket. A képviselők és a karzat közönsége azonban a helyükön ma-

radtak, mert tudták, hogy valaminek következnie kell.

FABRICIUS EZREDES AZ ELNÖKI EMELVÉNYEN

Egyszerre kinyitott az ülésterem oldalajtaja és belépett Fabricius honvédezredes szuronyos bakák és rendőrség kíséretében. Az ezredes a katonaság kíséretében fölment az elnöki emelvényre és kihirdette a király feloszlató kéziratát.

Fabricius ezredes szavait senki sem hallotta. Az ellenzéki képviselők, amint az ezredes megjelent a teremben, felállottak és hangosan a Kossuth-nótát kezdték énekelni. Példájukat követte a karzati közönség és az egész képviselőházban zengett a Kossuth-nóta, mialatt Fabricius ezredes a feloszlató királyi végzést olvasta. Az aktus után a katonaság kiűritette az egész képviselőházat.

Február 21-én Rudnay Bélát fölmentették a főkapitányi állástól és aznap Rudnay mint királyi biztos bevonult a vármegyeházára. Február 23-án a vármegye egész tisztikara lemondott.

Február 27-én a koalíció vezérlő bizottsága manifesztumot intézett a nemzethez, amelyben ismertette a válság okait és a nemzeti küzdelem folytatására buzdította a törvényhatóságokat.

Március 2-án Marostorda megyébe Vozáry János törvényszéki elnököt, Hajdu megyébe pedig Naszády István táblabírókat neveztek ki királyi biztosnak.

FELFÜGGESZTIK PEST VÁRMEGYE AUTONÓMIÁJÁT

Március 3-án Rudnay Béla királyi biztos felfüggesztette Pest vármegye autonómiáját.

Március 15-én az egész országban nagy lelkesedéssel ünnepelték a történelmi nevezetességű napot. Az ellenzéki vezérlőbizottság kimondotta, hogy minden olyan szerződés, amelyet a jelen kormány köt és amelyhez egy országgyűlés hozzájárulása szükséges, az országra nem kötelező. Ugyancsak kimondotta, hogy a királyi biztosoknak és kormánybiztosoknak senki sem tartozik engedelmességgel, mert működésük törvénytelen.

Másnap a kormány feloszlatta az ellenzéki vezérlőbizottságot, azzal az indokolással, hogy tettleges ellenszegülésre izgatja az országot. Zala és Somogy vármegye teljhatalmu királyi biztosává Szulyovszky Dezső volt képviselőt nevezték ki.

A DARABONTKORMÁNY A SAJTÓ ELLEN FORDUL.

Március 21-én Kristóffy belügyminiszter rendeletileg betiltotta az összes lapok utcai árusítását. A darabontkormány ezzel a rendelkezésével föllette a koronát összes balkezes intézkedéseire. Ezzel végképpen elveszítette a talajt maga alól. Az egész országban forradalmi hangulat ütötte fel a fejét. Bécsben ijedt szaladgálás kezdődött, a miniszterek különvontatni egymást kergették. Április 3-án Bécsben koronatanács volt a

király elnöklésével. Mindenki azt hitte, hogy ezen a koronatanácson elhatározzák, hogy katonai erővel török le a nemzeti ellenállást. Az egész országban viszont ellenállásra szervezkedtek és egyesek szerint küszöbön állott az 1848-as esztendő megismétlődése, amikor is a nemzet ismét fegyvert ragad ezredes szabadságáért.

FERENCZ JÓZSEF MEGMARAD AZ ALKOTMÁNY MELLETT.

A koronatanácson azonban egészen más események történtek. A király végre belátta, hogy tanácsadói vak elfogultsággal és gyűlölettel viseltetnek a magyarok iránt. Erőt vett rajta az alkotmányos érzés, amely egész életén keresztül jellemzője volt és kijelentette, hogy hajlandó a többségi koalíciós pártnak átadni a kormányzást.

Április 4-én, amikor mindenki a nyílt abszolútizmus elkövetkezését várta, Bécsből hazatért Fejérváry Géza báró és a király megbízásából felkereste Kossuth Ferencet. A találkozás Barabás Béla függetlenségi képviselő lakásán történt. A király Fejérváry útján arra kérte Kossuthot, hogy vegye kezébe a kibontakozás ügyét. A király hajlandó volna összehívni az országgyűlést, amelynek egyetlen dolga volna a választójogi reformot megcsinálni és azután annak alapján választani meg az új képviselőházat, amely a függőben levő ügyeket elintézi.

Április 5-én az ellenzéki vezérlőbizottság elfogadta tárgyalás alapjául azokat a feltételeket, amelyeket Fejérváry hozott. Kossuth Ferenc és Andrássy Gyula gróf megkapták a meghívást a királyhoz Másnap Bécsben Kossuth és Andrássy hosszú kihallgatáson voltak a királynál. A tanácskozáson Fejérváry is jelen volt és megállapodtak az összes feltételekben.

KORMÁNYRA JUT A KOALÍCIÓ.

1906. március 7-én a nemzeti ellenállás és alkotmányválság véget ért. A király elfogadta a Fejérváry kormány lemondását és kinevezte a koalíciós minisztériumot. Miniszterelnök Wekerle Sándor lett, Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter, Andrássy Gyula belügyminiszter, Apponyi Albert kultuszminiszter, Zichy Aladár a király személye körüli miniszter, Darányi Ignác földművelésügyi miniszter és Polónyi Géza igazságügyminiszter lettek a kormány tagjai.

Ezzel kezdetét vette az új korszak, amelyet a magyar politikában „koalíciós korszak”-nak neveztek.

Az új kormány első intézkedése volt, hogy az összes kormánybiztosokat és királyi biztosokat fölmentette. Április 9-én megjelent a királyi kézirat, amely az új országgyűlést május 19-ére hívta össze a kormány pedig az új választásokat április 29—május 8-ig tűzte ki.

Április 11-én Tisza István gróf javaslatára a szabadelvű-párt kimondotta feloszlását. Április 14-én a csonka koalíciós kormány kiegészült. A király Jekelfalussy Lajos altábornagyot honvédelmi miniszterre nevezte ki.

(Folytatjuk)